

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Український державний університет імені Михайла Драгоманова
Кафедра прикладної лінгвістики, порівняльного мовознавства та перекладу

ПРОГРАМА **і матеріали**

IV Міжнародної науково-практичної конференції
30 березня 2023 року
**“ФІЛОСОФІЯ МОВИ ТА НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ
В ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВІ Й ЛІНГВІСТИЦІ”**

КИЇВ – 2023

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
Mykhailo Drahomanov State University of Ukraine
Department of Applied Language Studies, Comparative Linguistics, and Translation

P R O G R A M

and Papers

of Fourth International Scientific and Practical Conference
March 30, 2023

**“LANGUAGE PHILOSOPHY AND NEW TRENDS
IN TRANSLATION AND LINGUISTIC STUDIES”**

KYIV – 2023

Preface

Language use is a remarkable fact about human beings. The role of language as a vehicle of thought enables human thinking to be as complex and varied as it is. With language one can describe the past or speculate about the future and so deliberate and plan in the light of one's beliefs about how things stand. Language enables one to imagine counterfactual objects, events, and states of affairs...

(Simon W. Blackburn).

Human beings do not live in the objective world alone... but are very much at the mercy of the particular language which has become the medium of expression for their society. The worlds in which different societies live are distinct worlds, not merely the same world with different labels attached.

(Edward Sapir).

Translation is not a matter of words only: it is a matter of making intelligible a whole culture.

(Anthony Burgess).

Translators live off the differences between languages, all the while working toward eliminating them.

(Edmond Cary).

The purpose of Fourth International Scientific and Practical Conference "Language Philosophy and New Trends in Translation and Linguistic Studies" is to share professional experience, current research results, and new ideas; develop efficient research projects and curricula; discuss the possibilities and arrange in practice various workshops at the national and international levels.

We are proud to welcome invited speakers, presenters, and listeners. We wish inspiring time to all the participants!

The organizers

ОРГКОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ / ORGANIZING COMMITTEE

Андрущенко В.П. – доктор філософських наук, академік НАПН України, член-кореспондент НАН України, професор, ректор Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.

Торбін Г.М. – доктор фізико-математичних наук, професор, проректор з наукової роботи Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.

Зернецька А.А. – доктор філологічних наук, професор, декан факультету іноземної філології Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.

Леміш Н.Є. – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри прикладної лінгвістики, порівняльного мовознавства та перекладу факультету іноземної філології Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.

Матвеева С.А. – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри прикладної лінгвістики, порівняльного мовознавства та перекладу факультету іноземної філології Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.

Ramunė Kasperė – Dr., Prof., Vice-dean for Research, Faculty of Social Sciences, Arts and Humanities, Kaunas University of Technology, Lithuania.

Danuta Stanulewicz – Dr. habil., Ass. Prof., Head of the Section of Glottodidactics and Natural Language Processing, Institute of English and American Studies, University of Gdańsk, Poland.

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ СЕКРЕТАР / RESPONSIBLE SECRETARY

Ломачевська І.В. – спеціаліст кафедри прикладної лінгвістики, порівняльного мовознавства та перекладу.

Факультет іноземної філології / Faculty of Foreign Philology:

Адреса: вул. Олександра Кониського, 8/14, 6-ий поверх, м. Київ, 01601

Тел.: (044) 486-47-17

e-mail: fif@npu.edu.ua

*Кафедра прикладної лінгвістики, порівняльного мовознавства та перекладу/
Department of Applied Language Studies, Comparative Linguistics, and Translation:*

Тел.: (044) 484-29-99

e-mail: linguoplus@ukr.net

ПРОГРАМА КОНФЕРЕНЦІЇ / CONFERENCE PROGRAM

Четвер, 30 березня 2023 р. / Thursday, March 30, 2023

10:45-10:55	Registration of Conference Participants (<i>online</i>) https://us02web.zoom.us/j/86011626861?pwd=N25GU3dEWEEwc0w0LzBuWDZ3Vm1kQT09 Meeting ID: 860 1162 6861 Passcode: 468559
10:55-13:30	Plenary Session (<i>online</i>)
10:55-11:00	<u>Opening:</u> Welcome Speech of <i>Alla Zernetska</i> , DSc, Professor, Dean of Foreign Philology Faculty, Mykhailo Drahomanov State University of Ukraine.
11:00-11:20	<u>Academia and ChatGPT: will it Trend to Be a Friend in the End?</u> <i>Ramunė Kasperė</i> – Dr., Professor, Vice-dean for Research, Faculty of Social Sciences, Arts and Humanities, Kaunas University of Technology, Lithuania
11:20-11:30	<u>Questions – answers (I)</u>
11:30-11:50	<u>The Adjectives ‘light’ and ‘dark’ in Astrophysical Texts: a Corpus Study</u> <i>Danuta Stanulewicz</i> – Dr. habil., Associate Professor, Head of the Section of Glottodidactics and Natural Language Processing, Institute of English and American Studies, University of Gdańsk, Poland. <i>Konrad Radomyski</i> – MA, doctoral student, University of Gdańsk, Poland.
11:50-12:00	<u>Questions – answers (II)</u>
12:00-12:20	<u>Tropology of Perception from the Cognitive Semantic Perspective: PopSci vs. Intellectual Fiction</u> <i>Olga Vorobyova</i> – DSc, Professor, Department of Theory, Practice and Translation of English, National Technical University of Ukraine “Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”.
12:20-12:30	<u>Questions – answers (III)</u>
12:30-12:50	<u>Extremes Meet: What Kind of Opposite Meanings do Translators Produce?</u> <i>Pavlo Shopin</i> – PhD, Assistant Professor, Department of Applied Language Studies, Comparative Linguistics, and Translation, Mykhailo Drahomanov State University of Ukraine.
12:50-13:00	<u>Questions – answers (IV)</u>
13:00-13:30	Announcement of Translation Contest Winners

НАЦІОНАЛЬНО-МАРКОВАНІ ОДИНИЦІ ЯК РЕПРЕЗАНТАНТИ ГАСТРОНОМІЧНОГО КОДУ МОВИ

Лемещенко-Лагода В. В.

*аспірантка кафедри прикладної лінгвістики,
порівняльного мовознавства та перекладу*

*Український державний університет імені Михайла Драгоманова
(науковий керівник – д. філол. н., проф. Н. Є. Леміш)*

Мовна свідомість народів, які мешкають на різних територіях в умовах специфічної культури й історії, по-різному відображає навколишній світ, формує лексичну систему, в якій зафіксовано як загальнолюдські, так і національно специфічні елементи мовної картини світу. Кожна мова, як відомо, відображає спосіб сприйняття і концептуалізацію світу тим чи іншим етносом, що вирізняється своєю історією, культурою, своїми цінностями, що, власне, і складає “національну модель світу” (Бірець & Залужна, 2019), а також є чинником утворення культурних кодів. Культурні коди співвідносяться з давніми архетипними уявленнями людини (Селіванова, 2011); код культури представлений сукупністю ментефактів, які утворюють певні фрагменти картини світу і пов’язані з наділеними культурними смислами феноменами, що належать до одного типу та/або до однієї сфери буття (Красних, 2011). Національно-культурні коди фіксуються в мовній свідомості репрезентантів певної національно-лінгвокультурної спільноти, у її мові й культурі та виявляються в дискурсі. Завдяки національно-культурному коду лінгвосоціум набуває, зберігає й передає свою самотність, етнічну самосвідомість та унікальні культурні особливості, характерні як для певного етносу, так і для його лінгвістичної системи в різних лінгвокультурних ареалах. Таким чином, вивчення національно-культурних кодів є *актуальним* для розуміння умов та чинників формування нації як такої.

Метою нашої розвідки є здійснити опис національно-маркованих одиниць, що є репрезентантами гастрономічного культурного коду, щоб сприяти покращенню міжмовної та міжкультурної комунікації між представниками різних культур.

Розгляд національної кухні в якості коду не є випадковим, оскільки ще антрополог Е. Ліч вважав, що їжа і процеси, пов’язані з її приготуванням, “організовані в модельні конфігурації так, щоб включати закодовану

інформацію за аналогією зі звуками, словами звичайної мови” (Красовський, 2021). Це міркування вказує, що харчування є не лише кодом, а й невербальною комунікацією, яка володіє значенням, що вимагає дешифрування. Наприклад, однією з найвідоміших страв шотландської національної кухні є **haggis** (Scottish Food Words, 2023), “страва з овечого серця, легенів і печінки, подрібнених з салом, цибулею, вівсяними пластівцями, сіллю та перцем і відварених у мішку, зазвичай шлунку вівці”. Походження цього слова невідоме. Це може бути давньофранцузьке **agace**, “сорока”, передаючи значення “залишків, які збирає птах”, і інгредієнтів із яких складається страва. Інше можливе походження — середньоанглійське **hagese**, яке може бути пов’язане з **haggen**, “рубати”. **Haggen** також дає **haggle** (торгуватися), можливо, з ідеєю “рубання” цін. **Entrance of the haggis** (Scottish Food Words, 2023) зазвичай завершується з **cranachan** (традиційним шотландським десертом зі збитими вершками, віскі, вівсянкою, медом і малиною). Слово має гельське походження і спочатку стосувалося свого роду маслобойки або “збитого молока”. Звичайно, все це підкріплюється шотландським віскі (одна з назв **usquebaugh**, що гельською означає “вода життя”), серед інших **dram**, **tappit-hen**, **quaich**, що позначають різні різновиди віскі.

Висновки. Гастрономічний код культури слугує засобом передачі культурно значимої інформації. Він уособлює собою особливий міфопоетичний космос та міцно вплітає образи їжі в історичну та культурну канву, що важливо для регенерації етнічної пам’яті, для збереження національної ідентичності народу.

ЛІТЕРАТУРА

- Бірець, Т. О., Залужна, О. О. (2019). Мовна картина світу у контексті сучасної лінгвістичної думки. (с. 44). *Вісник студентського наукового товариства Донецького національного університету імені Василя Стуса*. Вип. 11, Т. 1.
- Красных, В. В. (2011). Основные постулаты и некоторые базовые понятия лингвокультурологии. (с. 64). *Русский язык за рубежом*. 4.
- Красовський, С. О. (2021). Національна кухня як складник гастрономічної культури етносу: сутність і методи дослідження. (с. 31). *Культура і сучасність: альманах*. т 1.
- Селіванова, О. О. (2011). *Лінгвістична енциклопедія*. (с. 436). Полтава: Довкілля.
- Scottish Food Words: Celebrating Robert Burns*. (2023). URL:

КАЗУС, ОКАЗІЯ vs. CASE: ВІД ЕТИМОЛОГІЇ ДО СУЧАСНОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ

Леміш Н. Є.

*доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри прикладної лінгвістики,
порівняльного мовознавства та перекладу*

Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Володіння етимологічною інформацією не тільки полегшує запам'ятовування значення слів, а й сприяє більш ефективному підбору перекладацького рішення щодо їхнього відтворення цільовими мовами. Це зумовлює тривалу **актуальність** розвідок, присвячених з'ясуванню / уточненню етимологічних даних.

Метою цього доробку є окреслення обсягу значень лексем *казус* і *оказія* в українській мові та *case* – в англійській, задля їхнього зіставлення і встановлення ступеня трансформації.

Лексеми *казус* і *оказія* в українській та *case* в англійській мовах є когнатами, оскільки мають спільний корінь. Це підтверджують і дані з етимологічних джерел. Наприклад, *Етимологічний словник української мови* зазначає, що *казус* є запозиченням з латинської мови, тобто *казус* ← *casus* ('випадок', давніше 'падіння'), *casualis* ('випадковий', пов'язаний з *cado, -ere* 'падати') (ЕСУМ, 1985, 2, с. 343). Серед значень вказано лише "випадок" і "факт".

Для лексичної одиниці *оказія* подано походження через польську мову від латинської лексеми *occasio* 'можливість' (пов'язаної з *occido* 'падаю' = префікс *o- / ob-* + дієслова *cado* 'падаю' (ЕСУМ, 2003, 4, с. 168). Кількість значень більша: "дивний випадок, незвичайна подія, нагода; (заст.) випадковий транспорт; [зібрання гостей з будь-якого приводу; гулянка...]" (там само). Щодо англійської лексеми *case*, то вона також є похідною (через французьку) з латини від *casus* ('a chance, occasion, opportunity; accident, mishap' – шанс, нагода, можливість; аварія, нещасний випадок; буквально 'a falling' – падіння, *cas-* ← *cadere* ('to fall, sink, settle down, decline, perish' – падати, тонути, осідати, занепадати, гинути) ← PIE кореня **kad-* ('to fall') (OED: <https://www.etymonline.com/search?q=case>). Таким чином, для всіх